ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор
Національного університету
«Одеська юридична академія»,

Олег ТОДОЩАК

«30» серпня 2024 р.

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни на тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 04 листопада 2021 р., протокол № 3

Витяг

з протоколу засідання фахового семінару кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» № 1 від 29 серпня 2024 року

Присутні:

в.о. завідувача кафедри загальної теорії права та держави, д.ю.н., професор Завальнюк В. В. – ***науковий керівник***;
професор кафедри загальної теорії права та держави, д.ю.н., професор Дудченко В.В.;
професор кафедри загальної теорії права та держави, д.ю.н., професор Мельничук О. С.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к. і. н., доцент Кормич А. І.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., доцент Чувакова Г. М.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., доцент Кравченко С. П.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., доцент Рязанов М. Ю.;

доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., доцент Антошина І. В.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., доцент Тіщенко Ю.В.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., доцент Личко В.С.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н. Ковбасюк С. В;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н. Кобко-Одарій В. С.;
доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н. Дудник Р. М.;
асистент кафедри загальної теорії права та держави, PhD Іванчук В. Є.;
асистент кафедри загальної теорії права та держави Сівак В.М.

старший лаборант кафедри загальної теорії права та держави Іванчук В. Є.;
лаборант кафедри загальної теорії права та держави Оношко А.

З присутніх 3 доктори юридичних наук, 10 кандидатів юридичних наук, 1 кандидат історичних наук та 1 асистента кафедри – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Березневич-Ломанюк В.О. на тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувачки ступеня вищої освіти доктора філософії Березневич-Ломанюк В.О. на тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризувала його об'єкт та предмет, виклала науково-практичну значимість роботи, надала відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтування вибору теми дослідження полягає в тому, що суверенітет сучасної держави значно трансформується під впливом глобалізаційних процесів, які зазнають національні держави в умовах сучасного світу. Глобалізація, як процес зростаючої взаємозалежності та інтеграції економік, культур, політичних систем та соціальних структур, покладає під сумнів традиційні уявлення про суверенітет держав.

Глобалізація, як сучасний феномен, впливає на суверенітет держав через ряд ключових механізмів, які створюють нові виклики для традиційних концепцій незалежності та самостійності країн.

Перш за все, зростання міжнародної торгівлі перетворює її у ключовий елемент взаємодії між країнами, що створює умови для взаємозалежності їхніх економік. Інтернаціоналізація виробництва та ланцюги постачання роблять

національні економіки більш уразливими до змін у міжнародному контексті. Як наслідок, держави, заради збереження конкурентоспроможності, часто змушені адаптувати свою політику до міжнародних стандартів та умов торгівлі, що може обмежувати їхню економічну свободу та незалежність.

Другим важливим механізмом є зростання міжнародних інвестицій і переміщення капіталу, які мають значний вплив на економічні рішення країн. Міжнародні корпорації, залежні від інвестицій або торгівлі з цими країнами, можуть суттєво впливати на національні економічні політики. Переміщення людей також може створювати соціальні та політичні напруження, що впливають на внутрішню політику держав.

Третім механізмом є вплив транснаціональних корпорацій та міжнародних організацій на національні уряди через фінансові, економічні та політичні зв'язки. Ці суб'єкти можуть впливати на ухвалення законодавства, розробку політики та національні регуляторні стандарти, що ставить під питання суверенітет держави в умовах глобалізації.

Однією з найбільш суттєвих проблем для суверенітету є здатність держави самостійно контролювати свою політику, економіку та культурне життя в умовах зростаючої глобалізації. Цей процес підсилює кількість питань, які мають вплив на кожну країну, оскільки вона знаходиться взаємодії з іншими країнами і міжнародними організаціями.

Процес глобалізації в свою чергу вимагає від держав переосмислити їхні підходи до суверенітету, що відображається на різних рівнях національної політики, економіки та культурного життя.

З одного боку, глобалізація може сприяти посиленню суверенітету держав через збереження національних цінностей та інтересів у світі загальної взаємозалежності. Держави можуть зберігати свої унікальні культурні та політичні характеристики, використовуючи їх як основу для розвитку і розширення національного суверенітету в глобальному контексті. Наприклад, країни можуть зміцнювати свій суверенітет через підтримку мовної політики або збереження традиційних культурних практик.

З іншого ж боку, у процесі адаптації до глобальних викликів держави можуть зазнавати певних втрат аспектів своєї суверенної влади на користь міжнародних структур. Наприклад, високий ступінь інтернаціоналізації економіки може вимагати державного регулювання, яке відповідає міжнародним стандартам та нормам, а не лише національним інтересам. Такі міжнародні структури можуть впливати на внутрішню політику держав, наприклад, через міжнародні торгові угоди або регуляторні стандарти, які обмежують національну автономію. У сфері політики міжнародні організації можуть мати вплив на ухвалення законодавства та розробку політики, що зазвичай здійснюється через примусові норми, які держави зобов'язані виконувати. Це може породжувати дебати щодо ступеня незалежності та самостійності урядів в умовах глобальної інтеграції.

Крім того, транснаціональні корпорації, завдяки своїм фінансовим, економічним та політичним ресурсам, можуть мати значний вплив на

внутрішню політику держав. Вони можуть лобіювати свої інтереси та вимагати певні умови для інвестицій, що часто вимагають змін у законодавстві та регуляторній сфері, що впливає на суверенітет країни.

Таким чином, глобалізація вимагає від держав балансувати між збереженням національного суверенітету і відповідності міжнародним нормам та стандартам. Вона спонукає країни переосмислювати свої стратегії в умовах зростаючої взаємозалежності та інтеграції, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для їхнього суверенітету.

Глобалізація значно впливає на розуміння та сутність суверенітету, особливо щодо традиційної юридичної концепції, що базується на принципі незалежності та недоторканості державного суверенітету. З огляду на глобальні процеси, де держави стають все більш взаємозалежними та інтегрованими, існує потреба у новій інтерпретації та адаптації цієї концепції.

Цей феномен змінює уявлення про суверенітет як абсолютну і недоторканну владу держави. Умови взаємозалежності та інтернаціоналізації економіки ставлять під сумнів здатність держав самостійно контролювати всі аспекти свого життя. Наприклад, міжнародні торгові угоди можуть вимагати від держав внесення змін у внутрішнє законодавство, що може суперечити їхнім національним інтересам.

Глобалізація підсилює потребу у спільних рішеннях та міжнародних стандартах. В умовах глобальної економіки та суспільства держави часто змушені співпрацювати та пристосовувати свою політику до загальноприйнятих норм, це може обмежувати їхню свободу в прийнятті рішень та розвитку власних стратегій.

Отже, глобалізація потребує нового підходу до розуміння суверенітету, який враховує змінені умови та потреби сучасного світу. Це означає, що традиційні концепції суверенітету можуть вимагати адаптації та модифікації для забезпечення ефективності та реалізації національних інтересів в умовах глобальної взаємозалежності.

Обрана тема дослідження є належним об'єктом наукового дослідження, оскільки вона дозволяє розглянути найактуальніші трансформації суверенітету, викликані процесами глобалізації, та їх вплив на сучасні національні держави. Глобалізація як мегатенденція сучасного світу перетворює взаємодію держав на більш інтегровану і взаємозалежну. Це породжує ряд викликів для традиційного розуміння суверенітету, що базується на незалежності та недоторканості національних кордонів.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові розробки таких українських і зарубіжних авторів, як: Аверочкіна Т.В., Алексеенко І.В., Ансонг А., Антонович М., Барна О.С., Богів Я., Богуцький П., Боден Ж., Валлерстайн І., Ваттель Е., Войтенко Н.В., Гавриленко В.В., Гадамер Г. Г., Гантінгтон С. П., Гетьман А.Д., Гончаренко В., Гроцій Г., Дарбі Дж., Джардін Д., Джессоп Б., Джураєва О.О., Дмитрієв А.І., Довгаль О.А., Запорожець С.А., Зеліков П. Д., Ільницька У., Істон Д., Йонгман Альберт Дж., Кельзен Г., Кінг Д. К., Клапчук С.М., Ковбасюк С.В., Козюбра М.І., Кормич

А.І., Костицький М.В., Кудряченко А.І., Кухтик С., Куян І.А., Липинський В., Мак Гінті Р., Мартінеллі А., Медвідь А.Б., Менсбах Р. В., Микитась В.В., Морган-Фостер Дж., Назаренко О.А, Най Дж. С., Поттер Д. В., Радзієвська С.О., Ренс Влігенгарт, Серенсен Г., Співак В.М., Тесленко М.В., Тодика О.Ю., Троббіані Р., Туренко О.С., Тютюнникова С.В., Удовика Л.Г., Фергюсон Й. Г., Фіндлі Т., Франк Ессер, Фукуяма Ф., Чекаленко Л., Шмід Алекс П., Шоу М. Н., Шумський І.К., Щербанюк О.В.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Роботу виконано в рамках наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» у контексті теми: «Правове та соціальне життя України у людиноцентриському вимірі в цифрову еру» на 2021-2025 роки (державний реєстраційний номер 0122U000266) а також в межах плану науково-дослідної роботи кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» - «Право і держава XXI століття: генезис, сучасність, перспективи» на 2021-2025 роки та у межах плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія».

Мета і завдання дисертаційного дослідження полягає в визначені впливу глобалізаційних процесів на суверенітет сучасних держав, що є важливим для глибокого аналізу трансформацій суверенітету у контексті зростаючої міжнародної взаємозалежності та інтеграції. Дане дослідження зосереджено на виявленні ключових викликів та можливостей, що постають перед національними державами у сфері міжнародної політики та економіки.

Для досягнення зазначеної мети вирішувалися такі завдання:

–проаналізувати еволюцію концепції суверенітету протягом історії;

–дослідити внутрішні та зовнішні аспекти суверенітету, визначаючи їхні ключові характеристики та елементи;

–проаналізувати безпековий аспект суверенітету, досліджуючи його роль у захисті держави від зовнішніх та внутрішніх загроз;

–проаналізувати вплив глобалізації, інтеграційних процесів та інших факторів на трансформацію концепції суверенітету;

–дослідити питання обмеження суверенітету в рамках міжнародного права та міжнародних організацій;

–дослідити дискусії щодо майбутнього суверенітету та його ролі в сучасному геополітичному контексті;

–дослідити вплив війни на суверенітет України та його трансформацію;

–проаналізувати заходи, які вживаються Україною для захисту та зміцнення свого суверенітету;

–проаналізувати перспективи розвитку концепції суверенітету в Україні в умовах викликів та загроз XXI століття;

–проаналізувати вплив глобалізації на економіку та політику держав світу;

–визначити виклики та можливості, які несе глобалізація для суверенітету держав;

–розробити рекомендації щодо того, як держави можуть зберегти свій суверенітет в умовах глобалізації.

Методи дослідження. Методологічні засади дисертаційного дослідження сформовані відповідно до його мети, завдань, об'єкта та предмета. У рамках цього дослідження використовуються різні загальнотеоретичні та спеціально-наукові методи пізнання.

Зокрема, використовувалися такі методи пізнання: метод абстрагування - для відокремлення основних ідей, концепцій та принципів, які лежать в основі нових напрямків дослідження суверенітету сучасної держави в умовах глобалізації (п.п. 1.1., 1.2); для формування загальних висновків щодо впливу глобалізації на суверенітет держав на основі аналізу конкретних даних та досліджень (п. 1.3); метод аналізу - для дослідження сучасного стану суверенітету держав, ідентифікації наявних проблем та тенденцій розвитку (п. 2.1, 2.2.); для виявлення недоліків та прогалин у наявних дослідженнях та законодавстві, що може визначити напрямки подальших досліджень (п.п. 2.3., 2.4., 3.2.); метод дедукції та індукції - для формулювання та перевірки теорій щодо трансформації суверенітету в умовах глобалізації, а також для аналізу конкретних фактів та випадків з метою узагальнення загальних висновків (пп. 1.3., 2.2., 3.1.); для відображення етапів розвитку глобалізаційних процесів (пп. 2.1, 2.2., 2.3.); метод моделювання - для опису потенційних шляхів розвитку суверенітету в умовах глобалізації, враховуючи соціальні, економічні, політичні та технологічні тенденції (пп. 3.1, 3.2., 3.3.); для визначення пріоритетів та прогнозувань пов'язаних з подальшим розвитком суверенітету та розробки відповідних політичних і правових заходів (пп. 3.2., 3.3.); метод синтезу - для з'ясування сформульованого в дисертаційному дослідженні наукового завдання в цілому (розділ 1, 2, 3.); формально-логічний метод - для окреслення ключових понять суверенітету та для загального розуміння понятійних категорій (пп. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4.); системно-функціональний - для наголошення на необхідності подальшого вдосконалення чинного законодавства та теоретичних аспектів щодо суверенітету в умовах глобалізації (пп. 2.2., 2.3.); порівняльний метод - для зіставлення міжнародного-правового регулювання питань, пов'язаних із суверенітетом, з чинним національним законодавством (пп. 1.3, 2.2., 3.1.); інноваційний – для опису новітніх технологій та їх впливу на суверенітет (пп. 3.1, 3.2, 3.3); міждисциплінарний – для опису зв'язку суверенітету з іншими галузями знань (пп. 1.4, 2.2.); компаративістський – для порівняння національного та міжнародного законодавства в сфері регулювання питань з захисту суверенітету держави (пп. 2.1, 2.2); цивілізаційний – для дослідження впливу історичних систем права на сучасний суверенітет (розділ 1); герменевтичний – для формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій для подальшого розвитку теоретичної доктрини у відповідних сферах (пп. 2.2, 2.3., 3.2).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дане дослідження є першою науковою працею, в якій сформульовано комплексний та систематизований погляд на сучасні та перспективні

напрямки розвитку та вдосконалення української юриспруденції. Беручи до уваги розв'язання зазначеного наукового завдання, слід запропонувати наступні висновки і пропозиції:

уперше:

– запропоновано інноваційний підхід до оцінки суверенітету, який враховує мультидисциплінарний підхід, інтегруючи політичні, економічні, правові та соціокультурні виміри у розуміння цього поняття;

– проведено аналіз того, як глобалізаційні процеси впливають на внутрішньополітичну стабільність, соціальну згуртованість та політичні інститути держав. Виявлено, що глобалізація може призводити до політичної фрагментації, зростання впливу різних груп інтересів та зміни політичної культури;

– розглянуто, як розвиток інформаційних технологій та цифрової економіки впливає на суверенітет держав, включаючи питання кібербезпеки, захисту даних та інформаційного суверенітету;

– виділено нові види переосмислення концепцій суверенітету: м'який, космополітичний та пост-суверенітет;

– здійснено комплексне дослідження обмеження суверенітету під впливом міжнародних організацій та їхнього впливу на якість державного управління, включаючи взаємозв'язок між міжнародними стандартами, нормами та національною автономією держав.

удосконалено:

– теоретичні основи, що дозволяють краще зрозуміти, як взаємодія між національними і міжнародними інституціями впливає на зміну суверенітету сучасних держав;

– покращено методи аналізу впливу транснаціональних корпорацій на державну політику, що дозволяє ідентифікувати нові виклики та можливості для збереження суверенітету;

– методологічні підходи для оцінки політичної стабільності держав у контексті глобалізаційних процесів, що дозволяє краще прогнозувати внутрішньополітичні зміни;

– методи аналізу, які дозволяють оцінити вплив глобалізаційних процесів на культурний суверенітет, включаючи збереження національної ідентичності та культурних цінностей;

– підходи до оцінки кібербезпеки як ключового аспекту сучасного суверенітету, зокрема в умовах зростаючих загроз у цифровому середовищі;

– підходи до аналізу взаємодії між національними та міжнародними правовими нормами, що дозволяє краще зрозуміти, як глобалізація впливає на юридичний аспект суверенітету.

дістали подальшого розвитку:

– розвинуто концепції, що сприяють ефективному вирішенню глобальних проблем через механізми спільного прийняття рішень,

забезпечуючи баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями;

– рекомендації для національних урядів щодо адаптації законодавчої бази до глобалізаційних процесів з метою забезпечення стабільності, безпеки та економічного зростання;

– стратегії збереження національної культури та ідентичності в умовах глобалізаційних викликів, що дозволяє зберегти культурний суверенітет;

– моделі співпраці, які забезпечують ефективну взаємодію між національними та міжнародними структурами у сфері безпеки, враховуючи сучасні загрози та виклики;

– вплив міжнародних фінансових інституцій, таких як МВФ та Світовий банк, на економічну політику та суверенітет держав, тобто обмеження економічної самостійності держав;

– вплив розвитку інформаційних технологій та цифрової економіки на суверенітет держав, включаючи питання кібербезпеки, захисту даних та інформаційного суверенітету.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані в:

– науково-дослідницькій, освітній діяльності – для покращення якості освіти, науково-методичної, науково-педагогічної роботи в сфері підготовки і викладання навчальних курсів; під час розробки певних розділів підручників і навчальних посібників з навчальних дисциплін «Теорія права та держави», «Загальнотеоретична юриспруденція», «Міжнародне право»;

– законотворчому процесі – задля забезпечення теоретичних основ подальшого удосконалення та розробки змін до законів України, міжнародних та інших нормативно-правових актів, що регулюють державно-правові відносини та торкаються таких галузей права як: міжнародне право, міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів; для розвитку механізмів регулювання проблемних питань пов'язаних з кібербезпекою та миротворчістю;

Апробація результатів дисертації. Основні положення результатів дисертаційного дослідження, винесені узагальнення і висновки обговорено на засіданнях кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», а також були оприлюднені та обговорювалися на таких національних та міжнародних науково-практичних конференціях: 1) Березневич В. О. Стратегії зміцнення суверенітету в сучасних умовах. \\ Актуальні питання юриспруденції: виклики сучасності. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Чернівці, 10-11 травня 2024 р.). – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. – 108 с. С. 10-13.

URL:https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/84/1375/2882-1

Публікації.

1)Березневич В. О. Вплив глобалізації на суверенітет держави. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. №4. С. 3-7.

URL: https://doi.org/10.32782/39221510

2)Березневич В. О. Теоретичний вимір досліджень сучасного суверенітету. Юричдичний науковий електронний журнал. 2024. № 1. С. 743 – 745.

URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/179

3)Березневич В. О. Глобалізований суверенітет: виклики та перспективи. Правові Новели. 2024. № 22. С. 75 – 81.

URL: https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.10

4)Березневич В. О. Традиційний та глобалізований суверенітет: проблеми співіснування. Держава та регіони. Серія «Право». 2024. № 1 (83). С. 6 – 11.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації (українською на англійською мовами), вступу, трьох розділів, які містять дванадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 217 сторінок, з яких основний зміст – 161 сторінка , список використаних джерел сторінок (144 найменувань).

По закінченню доповіді Березневич-Ломанюк В.О. присутніми були поставлені такі запитання:

Доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., Рязанов М.Ю. запитав:

«Як на вашу думку, може бути застосована до аналізу сучасних викликів, що постють перед державами, і в якій мірі концепція пост-суверенітету?»

Березневич-Ломанюк В.О. відповіла:

Концепція пост-суверенітету може бути вкрай корисною для аналізу сучасних викликів, таких як кліматичні зміни та глобальні пандемії, які потребують координованих міжнародних зусиль та колективної дії. Пост-суверенітет передбачає добровільне обмеження суверенних прав задля досягнення спільних цілей, що може сприяти більш ефективному вирішенню глобальних проблем. Держави повинні бути готовими співпрацювати та ділитися суверенними повноваженнями для захисту глобальних суспільних благ.

Кліматичні зміни та глобальні пандемії є прикладами транснаціональних загроз, що потребують міжнародних зусиль. Традиційні підходи до суверенітету недостатні для боротьби із цими викликами. Пост-суверенітет дозволяє державам формувати коаліції та міжнародні організації для спільного прийняття рішень та координації дій. Глобальні пандемії, такі як COVID-19, демонструють необхідність міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я з ключовою роллю ВООЗ.

Пост-суверенітет включає не лише правові та політичні, а й культурні та соціальні аспекти. Держави можуть впроваджувати міжнародні стандарти та практики у свої національні системи для більш ефективного управління глобальними викликами. В умовах глобалізації пост-суверенітет стає невід'ємною частиною стратегії захисту глобальних суспільних благ, об'єднуючи зусилля різних держав та міжнародних акторів для вирішення проблем, що виходять за межі національних кордонів.

Доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., Ковбасюк С.В. запитав:

«Як глобалізація може впливати на традиційне розуміння державного суверенітету?»

Березневич-Ломанюк В.О. пояснила:

Глобалізація підриває традиційне розуміння суверенітету як абсолютної і неподільної влади держави над своєю територією через кілька ключових механізмів.

Зростання міжнародної торгівлі та інтернаціоналізація виробництва роблять національні економіки більш уразливими до змін у міжнародному контексті. Держави змушені адаптувати свої економічні політики та стандарти до міжнародних вимог, щоб залишатися конкурентоспроможними, що може суперечити національним інтересам. Значний ріст міжнародних інвестицій і переміщення капіталу впливають на економічні рішення країн. Транснаціональні корпорації можуть тиснути на національні уряди, домагаючись змін у законодавстві та політиці на свою користь, що обмежує економічну свободу та незалежність держав.

Глобалізація змушує держави переосмислювати традиційні концепції суверенітету, адаптуючи їх до нових реалій. В умовах взаємозалежності та інтеграції економіка і політика стають взаємопов'язаними на глобальному рівні, що вимагає розробки нових підходів до управління та збереження суверенітету.

Таким чином, глобалізація створює умови, за яких традиційне розуміння суверенітету стає неактуальним. Держави повинні балансувати між збереженням національного суверенітету та необхідністю відповідати міжнародним нормам і стандартам, що призводить до нових форм взаємодії та співробітництва на міжнародній арені, впливаючи на здатність держав самостійно контролювати всі аспекти свого функціонування.

Доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н. Антошина І. В.: «На вашу думку, як концепція м’якого суверенітету може вплинути на здатність держави ефективно захищати свої національні інтереси в умовах глобалізації?».

Березневич-Ломанюк В.О. пояснила, м’який суверенітет, як концепція, передбачає гнучкий підхід до здійснення суверенних прав, дозволяючи державам адаптуватися до умов глобалізації, зберігаючи при цьому національні інтереси. Це особливо актуально в умовах зростаючої взаємозалежності між державами, коли економічні, політичні та соціальні виклики все більше вимагають колективних рішень і міжнародного співробітництва.

Концепція м'якого суверенітету підтримує розвиток механізмів спільного управління глобальними проблемами, такими як зміна клімату, міжнародний тероризм та пандемії. Участь у міжнародних угодах та коаліціях дозволяє державам впливати на формування глобальної політики, захищаючи свої національні інтереси у глобальному контексті.

М'який суверенітет сприяє адаптації національних законодавств і стандартів до міжнародних норм, що дозволяє державам залишатися конкурентоспроможними на світовій арені. Це особливо важливо в умовах глобальної економіки, де дотримання міжнародних стандартів може бути вирішальним фактором для залучення іноземних інвестицій та розвитку експорту. Така адаптація допомагає зберігати економічну стабільність та стимулювати економічний розвиток.

Також, він дозволяє державам зберігати національну ідентичність і культурні особливості, одночасно інтегруючись у глобальне співтовариство. Це забезпечується через активну участь у культурному обміні та міжнародних програмах, спрямованих на збереження культурної спадщини.

Таким чином, м'який суверенітет може сприяти ефективному захисту національних інтересів, забезпечуючи гнучкість та адаптивність держави в умовах глобалізації, що, у свою чергу, підвищує її стійкість і конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Доцент кафедри загальної теорії права та держави, к.ю.н., Чувакова Г. М. запитала:

«На вашу думку, які переваги та ризики надає концепція космополітичного суверенітету для національних держав у контексті глобальних викликів»

Березневич-Ломанюк В.О.:

Концепція космополітичного суверенітету, що передбачає глобальне управління і співпрацю для вирішення проблем, які стосуються всього людства, має як переваги, так і ризики для національних держав у контексті глобальних викликів.

Космополітичний суверенітет сприяє ефективності вирішення глобальних проблем, оскільки підтримує колективні дії та об'єднання ресурсів для боротьби з викликами, такими як зміна клімату та міжнародна безпека. Це дозволяє досягати більш значущих результатів, ніж це можливо на національному рівні. Крім того, космополітичний підхід стимулює держави до співпраці, зменшуючи ймовірність конфліктів і покращуючи координацію у вирішенні спільних проблем. Також концепція космополітичного суверенітету передбачає активну участь держав у формуванні глобальної політики, що дозволяє їм впливати на міжнародні рішення, які стосуються національних інтересів.

Однак космополітичний підхід має і певні ризики. Він може вимагати від держав поступок у частині свого суверенітету, що може бути сприйнято як обмеження національної незалежності та автономії. Це особливо актуально у сферах безпеки, міграції та культурної ідентичності. Крім того, в процесі

глобального управління великі та потужні держави можуть мати більший вплив на прийняття рішень, що може призвести до нерівності і маргіналізації менших або менш розвинених країн. Координація дій на глобальному рівні може бути складною і ресурсозатратною, що вимагає від держав високого рівня дипломатії та гнучкості у прийнятті рішень, не завжди можливих у короткі терміни.

Таким чином, концепція космополітичного суверенітету може надавати значні переваги у вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату та міжнародна безпека, сприяючи міжнародній співпраці та ефективному управлінню. Водночас, вона також несе ризики, пов'язані з втратою частини суверенітету, нерівномірним впливом держав та складністю координації глобальних зусиль.

Асистент кафедри загальної теорії права та держави, PhD Іванчук В.Є. запитала:

«Як нові концепції суверенітету впливають на баланс сил між великими та малими державами в міжнародних відносинах??»

Березневич-Ломанюк В.О. відповіла:

Такі концепції суверенітету, такі як взаємозалежний і розподілений суверенітет, суттєво впливають на баланс сил між великими та малими державами в міжнародних відносинах. Взаємозалежний суверенітет визнає, що суверенітет держав не є абсолютним, а взаємозалежний з суверенітетом інших держав, що стимулює співпрацю і координацію дій для вирішення глобальних проблем. Це допомагає малим державам залучатися до міжнародних процесів і отримувати підтримку від великих держав, що сприяє їхньому впливу на міжнародній арені.

Розподілений суверенітет передбачає, що суверенітет розподіляється між різними суб'єктами, включаючи міжнародні організації та групи громадянського суспільства, що створює більш рівноправні умови для взаємодії між державами різних розмірів. Це дозволяє малим державам отримувати підтримку від міжнародних організацій, що допомагає їм захищати свої інтереси і впливати на глобальну політику.

Однак нові концепції суверенітету також несуть ризики для малих держав, оскільки участь у міжнародних організаціях може вимагати поступок у частині суверенітету, обмежуючи їхню незалежність у прийнятті рішень. Великі держави можуть домінувати в таких структурах, що призводить до нерівномірного розподілу влади і ресурсів.

Таким чином, нові концепції суверенітету створюють як можливості, так і виклики для малих держав у глобальних відносинах. Вони сприяють інтеграції та співпраці, але також вимагають готовності до компромісів, що може вплинути на здатність малих держав ефективно захищати свої національні інтереси.

Професор кафедри загальної теорії права та держави, д.ю.н., Мельничук О.С. запитала:

«Як ви вважаєте, яким чином м'який суверенітет може бути застосований для вирішення конфліктів та криз на міжнародній арені?»

Березневич-Ломанюк В.О. відповіла, що концепція м'якого суверенітету, яка визнає, що суверенітет не є статичним, а є текучим і динамічним поняттям, може ефективно застосовуватися для вирішення конфліктів та криз на міжнародній арені. М'який суверенітет підкреслює необхідність адаптації державного суверенітету до змінних обставин та глобальних викликів, що створює гнучкість у підходах до міжнародних відносин.

В умовах конфліктів та криз м'який суверенітет дозволяє державам бути більш відкритими до міжнародного співробітництва і партнерства. Це включає активну участь у миротворчих місіях та підтримку ініціатив, спрямованих на забезпечення стабільності та миру. М'який суверенітет сприяє укладенню міжнародних угод і домовленостей, що дозволяють ефективно координувати дії різних держав та міжнародних організацій для швидкого реагування на кризи.

М'який суверенітет також дозволяє державам використовувати міжнародні механізми та інституції для вирішення внутрішніх конфліктів та криз. Наприклад, залучення міжнародних спостерігачів та посередників для контролю за дотриманням мирних угод та забезпечення справедливого вирішення спорів.

Таким чином, м'який суверенітет надає державам можливість бути гнучкими та адаптивними у своїх підходах до вирішення міжнародних конфліктів та криз, забезпечуючи при цьому баланс між національними інтересами та глобальною безпекою.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник** – професор кафедри загальної теорії права та держави, д.ю.н., професор **Завальнюк Володимир Васильович.**

Науковий керівник зазначив, що в цілому дисертантці вдалося повністю виконати поставлені завдання дослідження завдяки використанню різних загальнотеоретичних та спеціально-наукових методів пізнання, зокрема таких як: метод абстрагування, метод аналізу, метод дедукції та індукції, метод моделювання, метод синтезу, формально-логічні методи, системно-функціональний, порівняльний метод, інноваційній, міждисциплінарний, компаративістський, цивілізаційний, герменевтичний. Комплексне застосування цих методів забезпечило повноту та об'єктивність положень, наведених у дисертаційному дослідженні. З метою отримання достовірних і об'єктивних результатів дослідження усі методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності.

Дисертація має наукову новизну, оскільки в ній розглянуто Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації, у якому не лише розкрито теоретичний вимір досліджень сучасного суверенітету, а й перспективи сучасного

суверенітету держави на геополітичній арені, а саме суверенітет держави в контексті геополітичних викликів, також роль міжнародних акторів в обмеженні суверенітету та стратегії та адаптивні підходи зміцнення суверенітету в умовах сучасних викликів.

Також авторкою запропоновано інноваційний підхід до оцінки суверенітету, який враховує мультидисциплінарний підхід, інтегруючи політичні, економічні, правові та соціокультурні виміри у розуміння цього поняття. Авторкою зроблено аналіз того, як глобалізаційні процеси впливають на внутрішньополітичну стабільність, соціальну згуртованість та політичні інститути держав. Виявлено, що глобалізація може призводити до політичної фрагментації, зростання впливу різних груп інтересів та зміни політичної культури.

Дисертантка зазначає, що зміцнення суверенітету вимагає комплексного підходу, що охоплюєкілька важливих напрямків. До них відносятьсярозширення мережі дипломатичних відносин, активна участь у міжнародних організаціях та формування стратегічних партнерств. Економічнастратегія має спрямовуватись на стимулюваннявнутрішнього виробництва і інновацій, розвитокнаціональних технологічних компаній, приваблення іноземних інвестицій та технологій.

Особливу увагу також слід приділятицифровій безпеці та кіберсуверенітету, щопередбачає захист інформаційних ресурсів, інфраструктури та даних від кіберзагроз, розвиток кіберзахисту та забезпеченнякіберсуверенітету. Суверенізація здоров'я націїтакож є критично важливим аспектом, щовключає забезпечення доступу до якіснихмедичних послуг, розвиток систем управлінняохороною здоров'я, профілактику захворювань та стабільне фінансування системи охорониздоров'я. Ці напрямки є вирішальними для збереженнянезалежності держав, захисту їхніх національнихінтересів та забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізації та зростаючих викликів.

Березневич-Ломанюк В.О. повністю виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. У процесі роботи з підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи Березневич-Ломанюк В.О. проявила себе як наполеглива та здібна дослідниця. На належному рівні та своєчасно виконувала індивідуальний навчальний план, має високі оцінки.

Науковим керівником зазначено, що дисертація Березневич-Ломанюк В.О. «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

У **обговоренні** дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Мельничук О. С. зазначила, що на с. 4 герменевтичний підхід передбачає аналіз суверенітету як тексту, що потребує

інтерпретації. Цей підхід спрямований на глибоке розуміння суверенітету через дослідження контексту та символів, пов'язаних з ним. Він включає вивчення політичних документів, конституцій, міжнародних угод та політичних дискурсів, що дозволяє розкрити різноманітні аспекти суверенітету та інтерпретувати його у відповідності з конкретними історичними, політичними та культурними умовами. Чому тільки політичних? А де правові? С. 8 розглянуто впливи глобалізаційних процесів на суверенітет національних держав, що є однією з найактуальніших тем сучасної політичної науки. Може краще юридичної науки?

В анотації 13 сторінок. Це забагато. Дуже розписана методологія. Ключових слів також забагато, але немає дуже важливого ключового слова – сучасна держава. У дисертації в цілому – у змісті (с. 27) випущено поняття сучасної держави.

У підрозділі 1.1. – «Методологія дослідження суверенітету» перших 8 сторінок не мають відношення до методології, там про історичну ґенезу. Потім на с. 49 зненацька з'являється аксіологічний підхід. І методологія займає всього 4 сторінки. Також у список використаних джерел ще можна було б додати джерел.

Вказала, що дисертаційне дослідження Березневич-Ломанюк В.О.може бути рекомендоване до захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Чувакова Г.М. Забагато ключових слів. Ви іноді використовуєте термін «суверенітет», а іноді «сучасний суверенітет». Якщо це принципово, то треба з цим визначитися, де саме і що Ви маєте на увазі. У п.1.2. Ви розглядаєте поняття суверенітету. На мого думку не зайвим було б у цьому підрозділі розглянути і види (різні підходи до класифікації) суверенітету. Треба привести до ладу оформлення списку використаних джерел.

У цілому робота має позитивне враження, та дисертаційне дослідження Березневич-Ломанюк В.О. може бути рекомендоване до захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Дудник Р.М. Оцінюючи дисертаційне дослідження Березневич-Ломанюк В.О. на тему « Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», як самостійне, логічно завершенне і таке що має актуальність, новизну, теоретичне та практичне значення, варто висловити деякі зауваження:

На нашу думку, необхідно внести незначні зміни у Зміст роботи. Підрозділ 1.4 « Взаємозв'язок суверенітета з міжнародними відносинами» перенести у Розділ 3. Внести зміни у формулюванні окремих підрозділів дисертації.

Доцільно було б, щодо висвітлення питання про державний суверенітет, надати характеристику суб'єктам захисту державного суверенітету.

Пропонуємо, більш детально проаналізувати нові концепції суверенітету, зокрема пост -суверенітету, надати приклади.

Необхідно оформити Список використаної літератури з урахування Національного стандарту України ДСТУ8302: 2015

Вважаємо за потрібне, щоб автор зробив деякі уточнення у тексті роботи, а саме: У Вступі автор робить посилання на Указ Президента України, але не зазначає назву Указу; на стор.83 посилання на наукову працю Г.Кельзена, але не зрозуміло про яку саме працю йде мова.

Зроблені зауваження мають рекомендаційний, дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Кандидат юридичних наук, доцент Ковбасюк С. В. Проблеми суверенітету сучасної держави є предметом тривалої наукової дискусії. Витоки концепції державного суверенітету сягають Середньовіччя, а практичне втілення отримують після становлення Вестфальської системи міжнародних відносин. Відповідно актуальність дисертаційного дослідження є безсумнівною. Дисертантка провела ґрунтовний аналіз становлення та розвитку концепції суверенітету держави, визначила основні напрями та тенденції еволюції суверенітету сучасної держави.

В той же час варто звернути увагу на дискусійні моменти дисертаційного дослідження.

По-перше дисертантці необхідно окреслити поняття національної та сучасної держав, визначити їх співвідношення, що дасть змогу визначити особливості суверенітету сучасної держави.

По-друге робота присвячена дослідженню саме суверенітету сучасної держави, на що треба зважати у назвах підрозділів і тексті дисертації (зокрема у меті дослідження не варто говорити про виклики національним державам, в об'єкті також не варто говорити про національну державу).

По-третє варто сформулювати поняття суверенітету сучасної держави, та акцентувати увагу на сучасних моделях суверенітету держави.

Також необхідно скорегувати об'єкт дослідження. Він повинен охоплювати більш широке коло питань ніж предмет. Необхідно передивитися вперше, удосконалено та набуло подальшого розвитку. Чому в нормативні базі немає Конституції УНР? В чому різниця між компаративістським і порівняльним методами. В методологію варто додати методологічні підходи.

Підрозділ 1.3 на мою думку краще перенести в початок розділу 2. Як само загрози впливають на концепцію суверенітету? Питання обмеження суверенітету напевно варто перенести з підрозділу 1.5 в підрозділ 1.4. В другому розділі варто визначити поняття глобалізації. Також на мою думку краще поміняти місцями підрозділ 2.1 та 2.2.

Вказані зауваження не впливають на загальне позитивне враження від роботи. Дисертаційна робота відповідає вимогам, що пред'являються до робот такого роду і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Антошина І. В., зазначила, що кількість ключових слів потребує скорочення. Підрозділ 1.3. Еволюція суверенітету в контексті глобалізації: може коректнішим було б не в контексті, а в умовах глобалізації. Об'єкт дисертаційного дослідження повторює тему даного дослідження, може доцільним було б його розширення?

Теоретичну основу дисертаційного дослідження розмежувати та систематизувати: окремо зарубіжних, окремо вітчизняних. Коректування та систематизування потребує методологічна основа роботи. Авторка пише про використання різноманітних методів, в тому числі, компаративістський, цивілізаційний, герменевтичний, хоча в анотації та по тексту роботи заявляє їх як підходи. До методологічної основи роботи необхідно добавити підходи. Також при розгляді суверенітету в епоху його трансформації можна застосувати і діалектичний метод.

Наукова новизна дисертаційного дослідження потребує коректування. Підрозділ 1.1. починається авторка пише: «Суверенітет є фундаментальним поняттям в політичній теорії та міжнародних відносинах», може варто все ж таки спочатку зробити акцент, так як робота по праву, що поняття суверенітету посідає одне з центральних місць загальної теорії держави або виступає важливою категорією загальнотеоретичної юриспруденції. Підрозділ 1.1. має назву «Методологія дослідження суверенітету», стр. 40-53, більш цей підрозділ присвячено поняттю суверенітет, сама методологія, а дослідження даного поняття починається з 49 сторінки . Може доцільним було б коректування назви підрозділу.

Додала, що дисертаційне дослідження Березневич-Ломанюк В.О.на тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації» може бути рекомендоване до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Тіщенко Ю.В. В дисертаційному дослідженні Березневич-Ломанюк В. О. «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації» - всебічно і концептуально розглянуто та вдосконалено концепція поняття суверенітет сучасної держави, проаналізовано вплив глобалізаційних процесів на традиційне розуміння державного суверенітету; вівчено сучасні теорії суверенітету, яківідображають складні трансформації цього поняття під впливом глобалізаційних процесів та інтернаціоналізації. Методологічно обґрунтованим є використання різних підходів до розуміння суверенітету сучасної держави, а саме аксіологічного, герменевтичного та компаративістського.

Щодо зауважень, то, по-перше, у вступі автор, звертає увагу лише на методи дослідження, які є досить ретельно прописаними і обґрунтованими, але інші складові методології - перш за все принципи та підходи, - які використані у роботі, на жаль, не вказані.

По-друге, у підрозділі 1.1. «Методологія дослідження суверенітету», який починається на 40 сторінці, про методологію згадується ліше на 49 сторінці і досить коротко на трьох сторінка викладено матеріал, стосовно використаних у

роботі трьох підходів - аксіологічного, герменевтичного та компаративістського. На дев'яти сторінках мова йде про історію дослідження поняття державного суверенітету; про співвідношення понятть народного суверенітету та державного суверенітету як ключових аспектів політичної теорії та конституційного права.

По-третє, у роботі відсутнє визначення самого поняття «глобалізації», хоча з врахуванням того, що цей термін зазначен у назві роботи, вважається доцільним сформолювати таке визначення і зазначити властивості цього процесу. Так, на сторінці 70 зазначено, що «глобалізація - це неодмінна реальність нашого часу, яка визначає політичний, економічний, соціальний та культурний прогрес суспільства», але безсумлівно це не є визначенням хоча б дивлячись на те, що глобалізація позначається не тільки прогресом.

Четверте - мета і завдання, які поставлені автором у роботі, не завжди є читкіми і послідовнимі і не завжди відповідають висновкам. Так, поставлене завдання дослідити вплив війни на суверенітет України та його трансформацію на знайшло відображення у висновках. Щодо поставленного завдання «проаналізувати перспективи розвитку концепції суверенітету в Україні в умовах викликів та загроз XXI століття», то в висновках мова йде більше про перспективи зміцнення суверенітету в Україні, ніж про розвиток концепції суверенітету.

Але вказані зауваження не впливають на загальне позитивне враження, яке справляє дисертаційне дослідження Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни. Завдання, поставлені у дослідженні, вирішені, мета досягнута. Робота є методологічно і концептуально обґрунтованим актуальним дослідженням, яке дозволить вивчити та вдосконалити концепцію поняття суверенітету сучасної держави в умовах глобалізації, а тому я вважаю, що дисертацію В.О. Березневич-Ломанюк можна рекомендувати до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

УХВАЛИЛИ:

Затвердити такий висновок щодо дисертації Березневич-Ломанюк В.О.

Узагальнюючи результати обговорення, дисертацію Березневич-Ломанюк В.О. «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації» можна рекомендувати до захисту.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни на тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Робота виконана на кафедрі загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія».

Тема дисертації схвалена та затверджена рішенням Вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 4 листопада 2021 року).

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Завальнюк В.В.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Обгрунтування полягає в тому, що суверенітет сучасної держави значно трансформується під впливом глобалізаційних процесів, які зазнають національні держави в умовах сучасного світу. Глобалізація, як процес зростаючої взаємозалежності та інтеграції економік, культур, політичних систем та соціальних структур, покладає під сумнів традиційні уявлення про суверенітет держав.

Глобалізація, як сучасний феномен, впливає на суверенітет держав через ряд ключових механізмів, які створюють нові виклики для традиційних концепцій незалежності та самостійності країн.

Перш за все, зростання міжнародної торгівлі перетворює її у ключовий елемент взаємодії між країнами, що створює умови для взаємозалежності їхніх економік. Інтернаціоналізація виробництва та ланцюги постачання роблять національні економіки більш уразливими до змін у міжнародному контексті. Як наслідок, держави, заради збереження конкурентоспроможності, часто змушені адаптувати свою політику до міжнародних стандартів та умов торгівлі, що може обмежувати їхню економічну свободу та незалежність.

Другим важливим механізмом є зростання міжнародних інвестицій і переміщення капіталу, які мають значний вплив на економічні рішення країн. Міжнародні корпорації, залежні від інвестицій або торгівлі з цими країнами, можуть суттєво впливати на національні економічні політики. Переміщення людей також може створювати соціальні та політичні напруження, що впливають на внутрішню політику держав.

Третім механізмом є вплив транснаціональних корпорацій та міжнародних організацій на національні уряди через фінансові, економічні та політичні зв'язки. Ці суб'єкти можуть впливати на ухвалення законодавства, розробку політики та національні регуляторні стандарти, що ставить під питання суверенітет держави в умовах глобалізації.

Однією з найбільш суттєвих проблем для суверенітету є здатність держави самостійно контролювати свою політику, економіку та культурне життя в умовах зростаючої глобалізації. Цей процес підсилює кількість питань, які мають вплив на кожну країну, оскільки вона знаходиться взаємодії з іншими країнами і міжнародними організаціями.

Процес глобалізації в свою чергу вимагає від держав переосмислити їхні підходи до суверенітету, що відображається на різних рівнях національної політики, економіки та культурного життя.

З одного боку, глобалізація може сприяти посиленню суверенітету держав через збереження національних цінностей та інтересів у світі загальної взаємозалежності. Держави можуть зберігати свої унікальні культурні та

політичні характеристики, використовуючи їх як основу для розвитку і розширення національного суверенітету в глобальному контексті. Наприклад, країни можуть зміцнювати свій суверенітет через підтримку мовної політики або збереження традиційних культурних практик.

З іншого ж боку, у процесі адаптації до глобальних викликів держави можуть зазнавати певних втрат аспектів своєї суверенної влади на користь міжнародних структур. Наприклад, високий ступінь інтернаціоналізації економіки може вимагати державного регулювання, яке відповідає міжнародним стандартам та нормам, а не лише національним інтересам. Такі міжнародні структури можуть впливати на внутрішню політику держав, наприклад, через міжнародні торгові угоди або регуляторні стандарти, які обмежують національну автономію. У сфері політики міжнародні організації можуть мати вплив на ухвалення законодавства та розробку політики, що зазвичай здійснюється через примусові норми, які держави зобов'язані виконувати. Це може породжувати дебати щодо ступеня незалежності та самостійності урядів в умовах глобальної інтеграції.

Крім того, транснаціональні корпорації, завдяки своїм фінансовим, економічним та політичним ресурсам, можуть мати значний вплив на внутрішню політику держав. Вони можуть лобіювати свої інтереси та вимагати певні умови для інвестицій, що часто вимагають змін у законодавстві та регуляторній сфері, що впливає на суверенітет країни.

Таким чином, глобалізація вимагає від держав балансувати між збереженням національного суверенітету і відповідності міжнародним нормам та стандартам. Вона спонукає країни переосмислювати свої стратегії в умовах зростаючої взаємозалежності та інтеграції, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для їхнього суверенітету.

Глобалізація значно впливає на розуміння та сутність суверенітету, особливо щодо традиційної юридичної концепції, що базується на принципі незалежності та недоторканості державного суверенітету. З огляду на глобальні процеси, де держави стають все більш взаємозалежними та інтегрованими, існує потреба у новій інтерпретації та адаптації цієї концепції.

Цей феномен змінює уявлення про суверенітет як абсолютну і недоторканну владу держави. Умови взаємозалежності та інтернаціоналізації економіки ставлять під сумнів здатність держав самостійно контролювати всі аспекти свого життя. Наприклад, міжнародні торгові угоди можуть вимагати від держав внесення змін у внутрішнє законодавство, що може суперечити їхнім національним інтересам.

Глобалізація підсилює потребу у спільних рішеннях та міжнародних стандартах. В умовах глобальної економіки та суспільства держави часто змушені співпрацювати та пристосовувати свою політику до загальноприйнятих норм, це може обмежувати їхню свободу в прийнятті рішень та розвитку власних стратегій.

Отже, глобалізація потребує нового підходу до розуміння суверенітету, який враховує змінені умови та потреби сучасного світу. Це означає, що

традиційні концепції суверенітету можуть вимагати адаптації та модифікації для забезпечення ефективності та реалізації національних інтересів в умовах глобальної взаємозалежності.

Обрана тема дослідження є належним об'єктом наукового дослідження, оскільки вона дозволяє розглянути найактуальніші трансформації суверенітету, викликані процесами глобалізації, та їх вплив на сучасні національні держави. Глобалізація як мегатенденція сучасного світу перетворює взаємодію держав на більш інтегровану і взаємозалежну. Це породжує ряд викликів для традиційного розуміння суверенітету, що базується на незалежності та недоторканості національних кордонів.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові розробки таких українських і зарубіжних авторів, як: Аверочкіна Т.В., Алексеенко І.В., Ансонг А., Антонович М., Барна О.С., Богів Я., Богуцький П., Боден Ж., Валлерстайн І., Ваттель Е., Войтенко Н.В., Гавриленко В.В., Гадамер Г. Г., Гантінгтон С. П., Гетьман А.Д., Гончаренко В., Гроцій Г., Дарбі Дж., Джардін Д., Джессоп Б., Джураєва О.О., Дмитрієв А.І., Довгаль О.А., Запорожець С.А., Зеліков П. Д., Ільницька У., Істон Д., Йонгман Альберт Дж., Кельзен Г., Кінг Д. К., Клапчук С.М., Ковбасюк С.В., Козюбра М.І., Кормич А.І., Костицький М.В., Кудряченко А.І., Кухтик С., Куян І.А., Липинський В., Мак Гінті Р., Мартінеллі А., Медвідь А.Б., Менсбах Р. В., Микитась В.В., Морган-Фостер Дж., Назаренко О.А, Най Дж. С., Поттер Д. В., Радзієвська С.О., Ренс Влігенгарт, Серенсен Г., Співак В.М., Тесленко М.В., Тодика О.Ю., Троббіані Р., Туренко О.С., Тютюнникова С.В., Удовика Л.Г., Фергюсон Й. Г., Фіндлі Т., Франк Ессер, Фукуяма Ф., Чекаленко Л., Шмід Алекс П., Шоу М. Н., Шумський І.К., Щербанюк О.В.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Роботу виконано в рамках наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» у контексті теми: «Правове та соціальне життя України у людиноцентриському вимірі в цифрову еру» на 2021-2025 роки (державний реєстраційний номер 0122U000266) а також в межах плану науково-дослідної роботи кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» - «Право і держава XXI століття: генезис, сучасність, перспективи» на 2021-2025 роки та у межах плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія».

Мета і завдання дисертаційного дослідження. дисертаційного дослідження полягає в визначені впливу глобалізаційних процесів на суверенітет сучасних держав, що є важливим для глибокого аналізу трансформацій суверенітету у контексті зростаючої міжнародної взаємозалежності та інтеграції. Дане дослідження зосереджено на виявленні ключових викликів та можливостей, що постають перед національними державами у сфері міжнародної політики та економіки.

Для досягнення зазначеної мети вирішувалися такі завдання:

–проаналізувати еволюцію концепції суверенітету протягом історії;

–дослідити внутрішні та зовнішні аспекти суверенітету, визначаючи їхні ключові характеристики та елементи;

–проаналізувати безпековий аспект суверенітету, досліджуючи його роль у захисті держави від зовнішніх та внутрішніх загроз;

–проаналізувати вплив глобалізації, інтеграційних процесів та інших факторів на трансформацію концепції суверенітету;

–дослідити питання обмеження суверенітету в рамках міжнародного права та міжнародних організацій;

–дослідити дискусії щодо майбутнього суверенітету та його ролі в сучасному геополітичному контексті;

–дослідити вплив війни на суверенітет України та його трансформацію;

–проаналізувати заходи, які вживаються Україною для захисту та зміцнення свого суверенітету;

–проаналізувати перспективи розвитку концепції суверенітету в Україні в умовах викликів та загроз XXI століття;

–проаналізувати вплив глобалізації на економіку та політику держав світу;

–визначити виклики та можливості, які несе глобалізація для суверенітету держав;

–розробити рекомендації щодо того, як держави можуть зберегти свій суверенітет в умовах глобалізації.

Методи дослідження. Методологічні засади дисертаційного дослідження сформовані відповідно до його мети, завдань, об'єкта та предмета. У рамках цього дослідження використовуються різні загальнотеоретичні та спеціально-наукові методи пізнання.

Зокрема, використовувалися такі методи пізнання: метод абстрагування - для відокремлення основних ідей, концепцій та принципів, які лежать в основі нових напрямків дослідження суверенітету сучасної держави в умовах глобалізації (п.п. 1.1., 1.2); для формування загальних висновків щодо впливу глобалізації на суверенітет держав на основі аналізу конкретних даних та досліджень (п. 1.3); метод аналізу - для дослідження сучасного стану суверенітету держав, ідентифікації наявних проблем та тенденцій розвитку (п. 2.1, 2.2.); для виявлення недоліків та прогалин у наявних дослідженнях та законодавстві, що може визначити напрямки подальших досліджень (п.п. 2.3., 2.4., 3.2.); метод дедукції та індукції - для формулювання та перевірки теорій щодо трансформації суверенітету в умовах глобалізації, а також для аналізу конкретних фактів та випадків з метою узагальнення загальних висновків (пп. 1.3., 2.2., 3.1.); для відображення етапів розвитку глобалізаційних процесів (пп. 2.1, 2.2., 2.3.); метод моделювання - для опису потенційних шляхів розвитку суверенітету в умовах глобалізації, враховуючи соціальні, економічні, політичні та технологічні тенденції (пп. 3.1, 3.2., 3.3.); для визначення пріоритетів та прогнозувань пов’язаних з подальшим розвитком суверенітету та розробки відповідних політичних і правових заходів (пп. 3.2., 3.3.); метод синтезу - для з’ясування сформульованого в дисертаційному дослідженні наукового завдання в цілому (розділ 1, 2, 3.); формально-логічний метод - для

окреслення ключових понять суверенітету та для загального розуміння понятійних категорій (пп. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4.); системно-функціональний - для наголошення на необхідності подальшого вдосконалення чинного законодавства та теоретичних аспектів щодо суверенітету в умовах глобалізації (пп. 2.2., 2.3.); порівняльний метод - для зіставлення міжнародного-правового регулювання питань, пов'язаних із суверенітетом, з чинним національним законодавством (пп. 1.3, 2.2., 3.1.); інноваційний – для опису новітніх технологій та їх впливу на суверенітет (пп. 3.1, 3.2, 3.3); міждисциплінарний – для опису зв'язку суверенітету з іншими галузями знань (пп. 1.4, 2.2.); компаративістський – для порівняння національного та міжнародного законодавства в сфері регулювання питань з захисту суверенітету держави (пп. 2.1, 2.2); цивілізаційний – для дослідження впливу історичних систем права на сучасний суверенітет (розділ 1); герменевтичний – для формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій для подальшого розвитку теоретичної доктрини у відповідних сферах (пп. 2.2, 2.3., 3.2).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дане дослідження є першою науковою працею, в якій сформульовано комплексний та систематизований погляд на сучасні та перспективні напрямки розвитку та вдосконалення української юриспруденції. Беручи до уваги розв'язання зазначеного наукового завдання, слід запропонувати наступні висновки і пропозиції:

уперше:

– запропоновано інноваційний підхід до оцінки суверенітету, який враховує мультидисциплінарний підхід, інтегруючи політичні, економічні, правові та соціокультурні виміри у розуміння цього поняття;

– проведено аналіз того, як глобалізаційні процеси впливають на внутрішньополітичну стабільність, соціальну згуртованість та політичні інститути держав. Виявлено, що глобалізація може призводити до політичної фрагментації, зростання впливу різних груп інтересів та зміни політичної культури;

– розглянуто, як розвиток інформаційних технологій та цифрової економіки впливає на суверенітет держав, включаючи питання кібербезпеки, захисту даних та інформаційного суверенітету;

– виділено нові види переосмислення концепцій суверенітету: м'який, космополітичний та пост-суверенітет;

– здійснено комплексне дослідження обмеження суверенітету під впливом міжнародних організацій та їхнього впливу на якість державного управління, включаючи взаємозв'язок між міжнародними стандартами, нормами та національною автономією держав.

удосконалено:

– теоретичні основи, що дозволяють краще зрозуміти, як взаємодія між національними і міжнародними інституціями впливає на зміну суверенітету сучасних держав;

– покращено методи аналізу впливу транснаціональних корпорацій на державну політику, що дозволяє ідентифікувати нові виклики та можливості для збереження суверенітету;

– методологічні підходи для оцінки політичної стабільності держав у контексті глобалізаційних процесів, що дозволяє краще прогнозувати внутрішньополітичні зміни;

– методи аналізу, які дозволяють оцінити вплив глобалізаційних процесів на культурний суверенітет, включаючи збереження національної ідентичності та культурних цінностей;

– підходи до оцінки кібербезпеки як ключового аспекту сучасного суверенітету, зокрема в умовах зростаючих загроз у цифровому середовищі;

– підходи до аналізу взаємодії між національними та міжнародними правовими нормами, що дозволяє краще зрозуміти, як глобалізація впливає на юридичний аспект суверенітету.

дістали подальшого розвитку:

– розвинуто концепції, що сприяють ефективному вирішенню глобальних проблем через механізми спільного прийняття рішень, забезпечуючи баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями;

– рекомендації для національних урядів щодо адаптації законодавчої бази до глобалізаційних процесів з метою забезпечення стабільності, безпеки та економічного зростання;

– стратегії збереження національної культури та ідентичності в умовах глобалізаційних викликів, що дозволяє зберегти культурний суверенітет;

– моделі співпраці, які забезпечують ефективну взаємодію між національними та міжнародними структурами у сфері безпеки, враховуючи сучасні загрози та виклики;

– вплив міжнародних фінансових інституцій, таких як МВФ та Світовий банк, на економічну політику та суверенітет держав, тобто обмеження економічної самостійності держав;

– вплив розвитку інформаційних технологій та цифрової економіки на суверенітет держав, включаючи питання кібербезпеки, захисту даних та інформаційного суверенітету.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані в:

–науково-дослідницькій, освітній діяльності – для покращення якості освіти, науково-методичної, науково-педагогічної роботи в сфері підготовки і викладання навчальних курсів; під час розробки певних розділів підручників і навчальних посібників з навчальних дисциплін «Теорія права та держави», «Загальнотеоретична юриспруденція», «Міжнародне право»;

–законотворчому процесі – задля забезпечення теоретичних основ подальшого удосконалення та розробки змін до законів України, міжнародних

та інших нормативно-правових актів, що регулюють державно-правові відносини та торкаються таких галузей права як: міжнародне право, міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів; для розвитку механізмів регулювання проблемних питань пов'язаних з кібербезпекою та миротворчістю;

Апробація результатів дисертації. Основні положення результатів дисертаційного дослідження, винесені узагальнення і висновки обговорено на засіданнях кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», а також були оприлюднені та обговорювалися на таких національних та міжнародних науково-практичних конференціях: 1) Березневич В. О. Стратегії зміцнення суверенітету в сучасних умовах. \\ Актуальні питання юриспруденції: виклики сучасності. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Чернівці, 10-11 травня 2024 р.). – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. – 108 с. С. 10-13.

URL:https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/84/1375/2882-1

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1) Березневич В. О. Вплив глобалізації на суверенітет держави. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. №4. С. 3-7. URL: https://doi.org/10.32782/39221510

2) Березневич В. О. Теоретичний вимір досліджень сучасного суверенітету. Юричдичний науковий електронний журнал. 2024. № 1. С. 743 – 745. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/179

3) Березневич В. О. Глобалізований суверенітет: виклики та перспективи. Правові Новели. 2024. № 22. С. 75 – 81. URL: https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.10

4) Березневич В. О. Традиційний та глобалізований суверенітет: проблеми співіснування. Держава та регіони. Серія «Право». 2024. № 1 (83). С. 6 – 11.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають наукові результати дисертації:

5) Березневич В. О. Стратегії зміцнення суверенітету в сучасних умовах. \\ Актуальні питання юриспруденції: виклики сучасності. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Чернівці, 10-11 травня 2024 р.). – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. – 108 с. С. 10-13.
URL:https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/84/1375/2882-1

Характеристика особистості здобувача. Березневич-Ломанюк В.О має другий (магістерський)рівень вищої юридичної освіти. У 2019 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія»та отримала диплом за ступенем вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 081 «Право». У 2020 році закінчила магістратуру Національного університету «Одеська юридична академія», отримала диплом з відзнакою, спеціальність «Психологія» також отримала диплом з відзнакою спеціальності «Менеджменту» та отримала диплом з відзнакою та здобула кваліфікацію ступінь вищої освіти магістр, спеціальність «Право» Володіє українською, англійською, німецькою мовами. Має 4 наукові статті, опубліковані у фахових виданнях, перелік яких затверджених МОН України.

Особистий внесок дисертанта. Усі висновки, узагальнення, припущення, пропозиції, положення новизни, що виносяться на захист, і висновки, зроблені в цій дисертації, автор зробив самостійно, апробував й опублікував одноособово.

Полягає у отриманні наукових результатів, що містяться в дисертації. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення і висновки обґрунтовано на підставі особистих досліджень автора. Автором одноосібно написано ряд статей та доповідей, що склали основу даного дослідження. У дисертації не було використано жодних ідей та розробок, які могли б належати співавторам.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

У результаті попередньої експертизи дисертації Березневич-Ломанюк В.О. та повноти основних результатів дослідження

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р., № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії **з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді Національного університету «Одеська юридична академія» персональний склад разової спеціалізованої вченої ради з

правом прийняття до розгляду та проведення публічного захисту дисертації Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни тему «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації», зокрема:

1. Голова ради — Мельничук Ольга Степанівна, д.ю.н., професор, професор кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

2. Антошина Ірина Володимирівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія»;

3. Ковбасюк Степан Валерійович, к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія».

Офіційні опоненти:

4. Матвєєва Лілія Георгіївна, д.ю.н., професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ;

5.Ткаля Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри конституційного та адміністративного права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14; проти – немає; утримались – немає.

Головуюча на засіданні,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри загальної
теорії права та держави
Національного університету
«Одеська юридична академія», **Ольга МЕЛЬНИЧУК**

Секретар на засіданні
лаборант кафедри загальної
теорії права та держави
Національного університету
«Одеська юридична академія» **Анна ОНОШКО**